

Dağları Seçmek: Alternatif Bir Kimlik Projesi olarak PKK

Karlane Westrheim *

Giriş

İtalyan yazar ve yönetmen Pier Paolo Pasolini (1922-1975), bir keresinde İtalyan Komünist Partisi'nin yoksul işçi ve köylüler için en önemli eğitsel kurum olduğunu dile getirmişti. Bu makalenin göstereceği üzere, Marksist orijinli PKK'nin (Kürdistan İşçi Partisi) benzer bir bakış açısıyla ele alınması mümkündür. PKK 1978 yılında Türk devletinin Kuzey Kürdistan'daki baskılarına ve ordu müdahalelerine karşı bir hamle olarak kuruldu. PKK gerillaları ilk silahlı eylemlerini Türk ordusunun askeri üslerine yönelerek 1984 yılında gerçekleştirdi ve 1999 yılında Abdullah Öcalan'ın Kenya'da kaçırılmasına kadar eylemlerine devam etti.¹ Savaşın feci sonuçları arasında hayatını kaybeden 30 bin kişi, yakılmış 4000 köy, yerinden edilmiş 3 milyon insan ve binlerce siyasi tutuklu bulunmaktaydı. Savaş resmi olarak sona ermiş gibi görünse de, PKK gerillaları Türkiye'nin Kürt bölgelerine yönelik süre giden askeri operasyonları dolayısıyla hala Güney Kürdistan'daki (Kuzey Irak) askeri pozisyonlarını korumaktadır.

Yıllar boyunca, PKK eğitsel aktiviteleriyle de alakalı olan bazı örgütsel değişimler geçirdi. 1978 yılından bu yana kadroların² eğitimi PKK hareketinin gelişimi bakımından merkezi bir role sahip oldu. PKK silahlı gerillalardan müteşekkil olmaya devam etmekteyse de, temel eğitsel amacı

---

*- Bergen Üniversitesi

1- 15 Şubat 1999'da, PKK kurucusu ve lideri Abdullah Öcalan Kenya'da kaçırılıp Türkiye'ye getirildi. Böylece Öcalan'ın Şam, Moskova, Amsterdam, Roma ve Atina arasında geçen bir haftalık yolculuğu son erdi. Öcalan şu an Marmara Denizi'ndeki İmralı adasındaki hapis-hanede tecrit halinde tutulmaktadır (Happel 2007, s. xi-xii).

2- Bu makalede kadro terimi hem gerillaları hem de PKK içinde siyasi, kültürel ve toplumsal çalışmalar içinde bulunan kişileri ifade etmektedir

halen bireysel ve kolektif bir dönüşüm sürecini yaratmak olan güçlü, bilgili, toplumu ve insanların yaşam koşullarını değiştirmeyi hedefleyen bir siyasi hareket geliştirmektedir. PKK'ye katılımlar üzerine araştırma yapmanın gösterdiği şudur: Kürdistan'ın, Türkiye'nin ve diasporanın tüm parçalarından, bütün farklı sosyal sınıflardan ve farklı cinsiyetlerden bireyler örgütün farklı seviyelerinde çalışmak adına harekete katılmışlardır. PKK'nin kurucularından bazıları örgüte katıldıklarında eğitimli insanlardı. Diğer yandan, 1980'lerin sonunda ve 1990'lar sürecinde, örgüte katılan en geniş zümre toplumun en alt kesimini temsil eden yoksul köylülerdi (White 2000 içinde Öcalan, s. 156; van Bruinessen 2000; Özcan 2006). Bu katılımcılar okula ya hiç gitmediklerinden ya da az gittiklerinden ve örgüt kadrolarının sayısı arttığından dolayı verilen eğitimler daha iyi yapılandırılmalı ve organize edilmeliydi.

PKK kendisini bir eğitim hareketi olarak görmekle birlikte (Özcan 2006), bu alanda faaliyetler yürüten tek hareket değildir. Farklı siyasi ajandalara sahip birçok toplumsal ve siyasi hareket bilgi, kimlik ve kişisel gelişime mücadeleleri için hayati önem atfetmektedir. Norveç'te ve Avrupa'nın diğer parçalarında gelişen işçi hareketleri geniş katılım ve sivil işler aracılığıyla herkes için eşitliği ve refahı ilerleterek sosyal demokrasiyi geliştirmek bağlamında eğitimi itici bir güç olarak kullandılar. Martin (1999), Paterson (1999) ve Torres'e göre (1990), insanlar sadece kurumsal eğitim üzerinden değil aynı zamanda sivil ve gönüllü eylemler üzerinden de bir öğrenme sürecine girebilirler.

Özgürlük hareketlerinin nasıl eğitsel, sosyal ve siyasi birer arena işlevi gördüklerini anlamak için özgürlük hareketlerinin bilgiyi nasıl algıladıklarını ve bu bilginin mikro ölçekte hangi yollarla vücuda getirildiğini anlamak çok önemlidir. Güney Afrika'daki ANC (Mandela 1994) ve farklı yerli hareketlerini içeren Latin Amerika'daki siyasi mücadeleler ile halk mücadeleleri bu bağlamda değerlendirilebilirler (Kane 1999; McLaren 2000). Hammond'un araştırmasının gösterdiği üzere, Salvador hükümetine karşı verilen on iki yıllık gerilla savaşı sırasında, çok az eğitim almış köylüler birbirlerine neler öğretebileceklerini görme ve birlikte ortak bir mücadele verme amacıyla çalışma yolunda kendilerini aşağı görme hissiyatının üstesinden gelmişlerdir. Aralarından çok az eğitim almış olanları ile hiç eğitim almamış olanları bir öğrenme sürecine dahil etmiştir. Bu yolla, halk eğitimi resmi eğitim sistemi tarafından dışlanmış olan yoksul köylülerin ve gerilla ordusunda bulunan savaşçıların okuma-yazma öğrenmesini sağlamıştır.

PKK, eğitime ve kişisel gelişime önem verdiği için Zapatistaları bir model olarak almaktadır (Westrheim 2001). Che Guavera'nın eğitsel praxis üzerine görüşlerinin PKK için esinlenme kaynağı oluşturduğunu belirtmekte fayda var. Paulo Freire ve Che Guevara hakkında yazdığı kitapta, McLaren (2000, s. 73), Che'nin köylü katılımcılara nasıl okuma-yazma dersleri verdiğini ve onlara nasıl farklı kaynaklardan düzenli olarak sesli okumalar yaptığını göstermektedir.

PKK örgütü 30 yıllık varlığı sürecinde ideolojik ve yapısal değişimler geçirmiş olsa da, farklı motivasyonlarla dağları seçen yeni kişilerin örgüte katılımı sürmektedir. Bu katılımcıların aynı noktada ortaklaşmasına yol açan dinamikler genel bir mahrum olma hissiyatı, umutsuzluk ve siyasi ve sosyal şartları düzeltme isteğidir.

Önceki Araştırmalar

Kürt meselesi ve eğitim bağlamında yapılan araştırmaların sayısı azdır. Koivunen'e (2001) göre, genel durumdaki iyileşmeye rağmen, araştırma ağlarının çoğu kişisel teşebbüsler ve bireysel bağlantılar üzerine kurulmuştur (2001, s. 238). PKK hakkındaki raporların³ ve yazıların çoğunluğu örgütün kendisi tarafından ortaya konmuştur, bunların da hatırı sayılır bir kısmı Öcalan tarafından kaleme alınmıştır (Bkz. Öcalan 2003, 2007). 1970'lerden bu yana, Kürt çalışmaları üzerine yoğunlaşan birkaç bilim insanı PKK ve Kuzey Kürdistan'daki ulusal hareket üzerine çalışmalar ortaya koymuştur (bkz. McDowell 2000; van Bruinessen 1988, 1998, 2000; Gunter 2004; Hassanpour 1994; Kutschera 1994; Cornell 2001, Kocher 2002, Ergil 2000; Olson 1996; Gürbey 1996; Westrheim 2005; Flach 2003). Bu bilim insanlarından hiçbiri PKK'nin eğitim siyaseti üzerine odaklanmamıştır. Son zamanlarda, Pual White (2000) Türkiye'deki Kürt ulusal hareketini, Ali Kemal Özcan (2006) PKK hareketini, PKK'nin eğitim programının bazı boyutlarını ele alarak incelemişlerdir.

Son yirmi yıl içerisinde çok sayıda genç PKK hareketine katılmıştır ve bu kişilerin hareket içerisinde bulunmalarının bilgi düzeylerini ve kimliklerini nasıl etkilediğini araştırmak oldukça önemlidir. Benim niyetim PKK'yi farklı bir bakış açısıyla incelemek veya kadroların görüşlerini sorgulamak değil, PKK kadrolarının sesine kulak vermektir. Bir eğitim hareketi olarak PKK'yi konu edinen çalışmaların azlığından dolayı, bu çalışma Kürt meselesi bağlamında henüz incelenmemiş olan bir alana katkı sunmaktadır.

Teorik Yaklaşım

PKK'nin eğitsel temeline eleştirel pedagoji yaklaşımı ve Freire tarafından ortaya konan perspektiften bakmak anlamlı görünmektedir (Freire 1972, Kincheloe 2005, Allman 1999, 2001; McLaren 2000; Conway 2004). Allman'a (2001) göre, eleştirel eğitim - PKK'nin eğitiminin çekirdeğinde de yer alan- insanları devrimci ve sosyal dönüşüme bağlamayı amaçlayan eğitimidir (2001, s. 3). Freire'nin eğitim anlayışı ile PKK'ninki arasında çarpıcı benzerlikler görülebilir. Freire'nin çalışması Brezilyalı yoksul köylüler arasında yürüttüğü çalışmalara dayanırken (Freire 1972), PKK'nin erken dönem kadroları kırsal Kürt alanlarında yoksul köylüler ile

3- Bu yayınlardan bazılarının bilinen bir yazarı ya da yayıncısı yoktur. Burada *Licht am Horizont. Annabrungen an die PKK* isimli kitaba atıfta bulunmaktayım.

çalışmışlardır (Öcalan 2003). Her iki hareket için de önem teşkil eden önemli meseleler siyasi ve kültürel baskı, toplumsal eşitsizlik ve eğitim arasındaki ilişkiseldir. Her iki yapılanma da bireysel veya kolektif olarak kimliğin ve bilginin dönüşümünün sosyal, kültürel ve siyasi olarak marjinalleştirilmiş koşullarda nasıl gerçekleştirilebileceği üzerinde durmuşlardır.

Share'in (2003) belirttiği üzere dönüşüm yaratan eğitimin arkasında yatan temel fikir insanların aktif olarak bilgi-farkındalık oluşturarak anlamlar dünyasını dönüştürmeleri ve yeni kavrayışlara ulaşmalarıdır. Bu beraberinde toplumu dönüştürerek daha demokratik ve baskının daha az olduğu bir düzen kurma hedefine ulaşmayı da getirmektedir. Bu yaklaşım kendisini tarihselliği hesaba katmayan, sorunlardan uzak duran ve hakim ideolojiyi yayarak statükoyu koruyan 'depolayıcı eğitim bilimi' (banking pedagogy) anlayışının tam zıttı bir istikamette konumlandırmaktadır. Dönüştürücü eğitim bilginin-farkındalığın değer yargılarından bağımsız bir biçimde, tanımlayıcı ve değişmez olabilme iddiasını reddetmektedir. Bu yüzden Mezirow'a (1999) göre, insan olma hali en iyi sürekli olarak anlamları tahvil ettirmeye çabalama olarak anlaşılabilir. Bilginin-farkındalığın ve kimliğin dönüşümü toplumsal ve siyasi hareketler ışığında ele alınabilir (Allman 1999; Conway 2004, 2006; McLaren 2000). Haraway'e göre, bu hareketler içerisinde bilginin-farkındalığın dönüştürülmesi diyalog, müzakere ve siyasi dayanışma etkinlikleri ile gerçekleşebilir. Conway (2006, s. 31) bu bağlamda dönüştürücü bağın bilgi ile deneyim, farkındalık ile kimlik ve özgürleştirici iradenin oluşumu arasında olduğunu göstermiştir.

PKK'ye katılmak şüphesiz ki güçlü bir motivasyon gerektirmektedir. Örgütün ortak ideolojisi ve ahlaki yapısı kişiliğin ve kimliğin dönüştürülmesine dair bir çağrı yapmaktadır. PKK 1970'ler ve 1980'ler sürecinde mücadele sahnesinde merkezi bir yer kaplamaya başladığında Kürt kimliği uzun bir süredir sistematik olarak bastırılmaktaydı, Kürtler direniş, toprak ve kültür lisanına dayanan bir özgürleşme söylemini kabul etmeye açıldılar ve bu süreçte anahtar faktör ortak bir siyasi kimliğin geliştirilmesi oldu (Westrheim 2005).

Hylland Eriksen'e göre, siyasi kimlik, insanların ortak sorunları için ortak çözümlerin gerekliliğini fark etmeleri durumunda ortaya çıkan karşılıklı bağımlılık duygusudur (Eriksen et al, 1994). Bu açıdan, siyasi kimlik kişilerin sahip olduğu bir şey değil, aktörlerin kendilerini önemli olarak tanımladıkları belirli sorunlar ve kişilerle özdeşleştirdikleri ve aynı zamanda ortak bir kimlik belirleyerek ortak bir davaya katıldıkları siyasi süreçlere dahil olmak vasıtasıyla elde ettikleri bir şeydir (della Porta & Diani 2002).

Melucci'ye göre, ortak bir siyasi kimliğin inşası bir "biz" duygusunun varlığını öngörür. Bu aktörlerin kendilerini daha geniş bir grubun bir parçası olarak gördükleri ve başkaları tarafından böyle görüldükleri, zamanla kendi deneyim ve gelişimlerini anlamlandırdıkları bir süreçtir (Melucci, 1995). PKK'nin temel öğelerinden biri kendisini engelleyen baskıcı siyasi ve sosyal

sınırlardan özgürleştirilmiş “yeni” bir kişiliğin inşası olduğundan (Özcan, 2006), kimlik inşası katılımcıların ortak bir düşünme, konuşma, hareket etme ve davranma yolu edindiği bu dönüşüm sürecinin bir parçası olarak görülebilir.

Freirian pedagojiye uygun olarak PKK'nin temel amaçlarından biri kadrolarının toplumu, sözcükleri (metinler) ve dünyayı (siyasi ve sosyal gerçeklik) teori ve pratiğin diyalektik birliğinden okumayı öğrenerek değiştirmesini sağlamaktır (Roberts 1996). Freir dünyanın okunmasının dünyanın önceki okumalarına dayandığını, yani okuma-yazması olmayan kadroların okuyazarlar gibi toplumu dönüştürme sürecine katılabileceğini belirtmiştir. Roberts'e (1996) göre, dünyayı ve sözcükleri okumak hem metne hem de bağlama karşı sürekli, meraklı ve araştırmacı bir tutum almayı öngörür- bu eleştirel farkındalığa ve sosyal ve siyasi bilginin gelişimine katkıda bulunan bir süreçtir.

Bu makale PKK hareketinin eğitsel ve kişisel yönlerine eleştirel pedagoji ve dönüştürücü eğitimden teorik araçlar kullanarak ışık tutmayı amaçlamaktadır. Makalenin metodolojik çerçevesi aşağıdaki gibidir.

Yöntem

Bu makalenin yanıtlamaya çalıştığı soru şöyledir; PKK'ye katılımı sağlayan bilgi ve kişisel gelişim perspektifleri nelerdir? Daha belirgin olarak;

1. Görüşülen kişiler PKK'deki öğrenme deneyimlerini nasıl tanımlıyorlar?
2. PKK'deki kolektif kültürel yapı bireysel değişimleri nasıl tetikliyor?

Araştırma sorusu ve temel teorik yaklaşımlar, araştırmaya katılanların PKK içerisinde kendi gerçekliklerini nasıl deneyimlediklerini derinlemesine anlamada gerekli olan araçları sunan nitel metodolojik yaklaşımı gerektirmektedir. Bu çalışma, halen PKK'de aktif olan gerillalar ile Avrupa diasporasında veya Kürt gruplarında kadro olan 13 yetişkinle yapılan görüşmelerden oluşmaktadır. Görüşülecek kişiler ve çevirmenler örgütün kendisi tarafından seçildi fakat çalışmaya katılıp katılmama hususunda özgürlerdi. Ancak genel izlenimim, görüşülen kişilerin düşünceleri PKK'nin resmi görüşleriyle büyük ölçüde paralel olsa bile özgür bir şekilde konuşup bağımsız fikirler ortaya çıkarmada bir sorun yaşamadıkları yönündedir.

Görüşülen kişilerin anlatılarındaki benzerlik ve farklılıkları tanımlamak için yaş, cinsiyet ve demografide bilinçli olarak çeşitlilik aranmıştır. Görüşülecek kişilerin seçiminde aranan kriterler; a) yaş (20-50 yaşlar), b) cinsiyet (kadın ve erkek), c) gerillaya ve harekete katılım süreleri (en az iki yıl), d) ikamet (Kuzey Kürdistan veya Avrupa) olarak belirlenmiştir. PKK örgütün büyük bir kısmını kadınların oluşturduğunu iddia etse de, görüşülen 13 kişiden sadece 4'ü kadındı.

Saha Çalışması ve veri toplama üç döneme yayılmıştır.

1. *Kuzey Kürdistan (Türkiye), Mart 2004 (9 Gün)*

Yaşları 22-34 arasında değişen 5 erkek ile (iki gün boyunca) iki grup görüşmesi yapıldı. Görüşülen iki kişi "kirli savaş" (1984-1999) sırasında köyleri yakılan kişilerdi. Diğer üçü ise şehirden gelmişlerdi. Şehir dışındaki bir düzlükte buluştuk ve grup görüşmeleri böyle bir ortamda gerçekleşti. 5 yıllık ilkokul mezunu olan görüşülen kişilerin, PKK'de bulunma süreleri 1 ile 5 yıl arasında değişiyordu (Ayrıca bkn Westrheim & Lillejord 2007). 6 gün boyunca Kürt bölgelerinde gezdik. Böylelikle görüşülen kişilerin içinde yaşadıkları politik atmosfer hakkında genel bir izlenim edinme fırsatı yakalamış oldum.

2. *Norveç, İngiltere ve Belçika 2005 ve 2006 yıllarında:*

8 kişiyle görüşüldü (4'ü erkek 4'ü kadın). Bireysel görüşmelerden biri Norveç'te gerçekleşti (2005). Görüşülen kişi erkek olup (32 yaşında) PKK'ye katılmadan önce liseyi bitirmişti. İkinci bireysel görüşme Belçika'da gerçekleşti (2005). Görüşülen kişi erkek, 34 yaşında bir mühendis olup daha önce peşmerge güçleriyle birlikte Güney Kürdistan'da (Irak) savaşmış biriydi, fakat PKK'nin ideolojik yapısını kendi politik duruşuna daha yakın buluyordu. İngiltere'de iki kadın ile bir görüşme gerçekleştirildi (2005). Bunlardan biri (28 yaşında) yine benzer şekilde mühendis olup kalan zamanlarını kendi cemaati içerisinde örgüt için çalışıp, okuma yazma bilmeyen Kürt kadınlarına okuma ve yazma öğretmek geçiriyordu. Görüşülen ikinci kişi (31 yaşında) hiç resmi eğitim almamış ve zamanının tümünü örgüt için sosyal ve politik çalışmalar yürüterek geçiren biriydi. Son olarak Belçika'da bir grup görüşme yapıldı (2006). Görüşülen dört kişiden ikisi erkek (52 ve 35 yaşlarında) ve ikisi ise kadındı (37 ve 28 yaşlarında). Hepsi yıllarca dağlarda kalmış ve PKK ile olan ilişkilerinden dolayı hapsedilmişlerdi.

3. A) *Güney Kürdistan'da PKK kampı, (Kuzey Irak) Mart 2006 (4 Gün)*

Gözlemlerimin bir kısmını oradayken bir kısmını da döndükten sonra yazdım. Gözlem notlarım 30 sayfalık bir metinden oluşuyordu. Kampta kaldıktan sonra Türkiye sınırından geçeceğimden yazılı dokümanları yanımda taşımak riskli görünüyordu. Bu yüzden saha notlarımın ana kısmını Norveç'e döndükten sonra yazdım. Ziyaret ettiğim kamp öncelikli olarak politik, ideolojik ve kültürel eğitimin verildiği bir yerdi. Saha notlarım özellikle kamptaki aktivitelere ilişkin gözlemler ve benim bunlar üzerindeki yorumlarımdan oluşuyordu. Kadroların günlük yaşamlarını takip ettim, onlarla birlikte uyudum ve yemek yedim. Eğitim programına katılan öğrencilerle ve programı ve akademiye koordine edenlerle görüşmeler gerçekleştirdim. Programı ve akademiye koordine edenlerden bazıları lise ve üniversite eğitimi almış kişilerdi. Bu görüşmeler kaydedilmediğinden, konuştuğum kişilere gönderme yapmamaya, daha çok saha notlarıma gönder-

meler yapmaya karar verdim. Birtakım seminerlere ve tartışmalara katıldım. Oradaki son günümde benden görüşmeler üzerine bir konferans vermemi istediler. Bu dört gün kısa bir saha çalışması olarak değerlendirilmeli. Ancak politik durumun gergin olması, orada daha uzun süre kalma ihtimalini engelledi.

B) *Kuzey Kürdistan (8 gün)*

Kamptan ayrıldıktan sonra Habur'dan Türkiye sınırına girdim ve oradan 8 gün geçireceğim Kürtlerin başkenti Diyarbakır'a geldim. Politik ortamın hassasiyeti nedeniyle PKK kampındaki ve Diyarbakır'daki görüşmeleri kaydedemedim. Bu dönemden sonraki saha notlarım özellikle polise taş ve molotof kokteyli atan çocukların gösteri yaptıkları ve karşılığında polisin göz yaşartıcı gaz bombası ve silah kullanarak birçok çocuğun ölümüne yol açtığı 26-31 Mart Diyarbakır ayaklanmasıyla ilgiliydi. Kendimi böyle bir şiddet cehenneminde bulunca, bazı çocukların az evvel terk ettiğim kampta daha iyi koşullarda bulunabileceklerini düşünmeden edemedim.

Yukarıda bahsettiğim gibi, görüştüğüm kişiler örgüt tarafından belirlendi. Görüştüğüm kişiler kendilerini örgütün bir parçası olarak addetseler de, anlattıkları hikâyeler kişisel deneyimlerini ve düşüncelerini yansıtıyor. Başlangıçta niyetim bireysel görüşmeler yapmak olsa da, kısa zamanda öğrendim ki bir PKK üyesiyse, kendiniz hakkında nadiren konuşursunuz. Sizin sesiniz bir topluluğun sesidir, dolayısıyla PKK üzerine bireysel konuşmalar yapmak nafiyleydi. Görüşmeciler kişisel deneyimleri hakkında toplu olarak da olsa konuşma şansını yakaladıkları için memnun görünüyorlardı. İçten ve dürüst görünüyorlardı ve çok fazla soru sorarak onları bölmemeye çalıştım.

Görüşme çerçevesi (bireysel ve grup), kişisel geçmiş, eğitim/öğretim, örgüte katılım, PKK'de eğitim, bilgi ve kişisel gelişimde PKK'nin rolü, ve bunları nasıl algıladıkları ve kendilerini PKK'ye katılmadan önce ve sonra nasıl tanımladıkları gibi temalar içeriyordu.

Data Analizi

Görüşme yapılan kişilerin anlatıları bir tür tanıklık veya kolektif kimliğin bireysel sesi olarak yorumlanabilir. (Casey 1996, s. 220). Nitel görüşme, araştırmacının ve araştırmaya katılan kişinin birlikte ortaya koydukları bir bilgi inşa süreciyle, anlatıların açığa çıkmasını sağlar (Kvale 1997; Hatch 2002; Silverman 2001; Westreheim & Lillejord 2007). Bireysel görüşmeler ve kaydedilen grup görüşmeleri saha çalışmasının ilk ve ikinci aşamasında İngilizce ve Almanca olarak yapıldı ve Kürtçe'ye ve Türkçe'ye ve Türkçe'den ve Kürtçe'den örgütün seçtiği çevirmenler tarafından çevrildi. Bu makalede, kayıt altına alınmayan bir görüşmeden (İngiltere'de yapılan) alıntıların transkripsiyonlarına da gönderme yapıldı. Üçüncü dönemin ilk saha notları düzensizdi, sahadayken edindiğim gözlemlerimi ve yorumlarımı “bilinç

akışı” (Fangen 2004, s. 87) biçiminde yazmıştım. Sonraki aşama bana en başta ilham kaynağı olan ve çalışmanın bağlamsal geçmişini oluşturan bu notların yeniden yapılandırılması ve formüle edilmesi oldu.

Analitik düzlemde transkripsiyonu yapılan görüşmeler Kvale'nin (1997) tanımladığı nitel prosedür doğrultusunda adım adım analize tabi tutuldu.

- * İlk olarak, genel bir izlenim edinmek için tüm görüşmeler defalarca okundu.
- * Sonra, görüşmeler materyalde var olan kategoriler doğrultusunda tematik bir sınıflandırmaya tabi tutuldu.
- * Tematik kategoriler içersinde anlam ifade eden kısımlar tanımlandı ve alıntılar yapıldı. Bu kısımlar araştırmanın sorunsalındaki merkezi kavramlar bağlamında belirlendi.
- * Analizler çeşitli yorumlar ve değişiklik önerileri getiren bir başka araştırmacıyla (bir meslektaşla) tartışıldı.

Verinin Geçerliliği ve Güvenilirliği

Geçerlilik genel olarak, çalışmanın planlanmasından sonuçların geçerliliği üzerine yapılacak olan diyaloglar için en uygun ortamın bulunmasına kadar, araştırmacının kendi çalışmasına karşı eleştirel bir duruş sergilemesine bağlıdır (Kvale, 1997, s. 165). Çalışmaya eleştirel bir teorik yaklaşım seçmiş olmam ve Kürt sorunuyla politik düzlemde uğraşmam saha üzerindeki görüşlerimi etkilemiştir. Bu çalışma oldukça politikleşmiş bir bağlam içerisinde yapıldığından ve tüm araştırma öyle ya da böyle politik olduğundan (Hatch 2002; Carr 1995) saha çalışması öncesinde ve görüşme yaptığım kişiler karşısında kendi pozisyonumu ortaya koymak benim için önemliydi. Bu çalışmanın sonuçları, görüştüğüm her bireye görüşme sonrasında ulaşmak mümkün olmadıysa da, görüşülen kişinin onayını alma (Silverman 2001, s. 223) olarak da adlandırılabilir bir yöntemle görüşülen kişilerden bazılarıyla tartışıldı. Görüştüğüm insanlar transkripsiyonu yapılmış materyalin işlenişini okudu, kabul etti ve onayladı.

Etik Meseleler

Görüşmeci ile görüşülen kişilerin fiziksel yakınlığının bir sonucu olarak, nitel araştırma, araştırma boyunca görüşülen kişilere saygı gösterilmesi prensibini temel alan etik meselelerin ve ikilemlerin sürekli olarak düşünülmesidir (Kvale, 1997). Araştırma sonrasında ortaya çıkan bilgiyi araştırma konusu olan kişilerin çıkarlarına en uygun şekilde kullanmak araştırmacının ahlaki yükümlülüğüdür. Falla (1994) politik şiddet üzerine çalışan bir araştırmacının “tarafsızlık” bağlamında “objektif” olmasının imkansızlığına değinir. Yine de, bu tür bir çalışma öznelarası geçerliliği olan bir bilgi üretmeyi amaçlar (Westrheim & Lilljord 2007).

İlerleyen kısımlar, ampirik verinin analizini takiben bulgular üzerindeki

tartışmalara dayanmaktadır. İlk üç kısım, PKK'ye katılma sebeplerini ve bilgi bakımından PKK'nin eğitim zeminini inceliyor. Sonraki kısımlar PKK'li kadroların sosyal ve bireysel düzlemde deneyimlerini inceliyor.

Dağa Çıkmak (Örgüte Katılım)

Dağa çıkmak hem dağlardaki PKK kamplarına gitme eylemini hem de daha sembolik olarak yaşadığınız hayatı terk edip başka bir varoluşu tercih etmeyi belirtir. Dahası, dağlar Kürtlerin kalbinde ayrı bir yer tutar. “Kürtlerin dağlardan başka dostu yoktur” sözü bu durumu doğrular. Bir kadın lider bana dağları kutsal olarak algıladığını söyledi. Dağlarda öldürülen ve orada gömülen arkadaşlarının onuru için, yere asla çöp, sigara külü, kirli su ve onların hatıralarını zedeleyecek daha birçok şey atmıyor ve yoldaşlarına da aynı şekilde davranmaları gerektiğini öğretmeye çalışıyordu. (Saha notları, 26.3.2006, s. 6)

PKK'nin sosyalist bir örgüt olduğu geniş ölçüde bilinmesine rağmen bazı kadrolar ilk katıldıkları zaman PKK'nin ideolojik temellerinin farkında olmadıklarını söylediler. Bazıları sırf pratik ve duygusal sebeplerden örgüte katılmışlardı ya da heyecan arıyorlardı. Bir genç kızın PKK'yle yakınlaşması kız kardeşi ile yaşadığı tartışmalardan sonra başlamış, diğeri evlenmek istemediği bir kişi ile evlenmek zorunda olduğundan örgüte katılmış, bir başkası ise dağa çıkan ablasını takip etmiş. Büyük bir kısmı uzun yıllar boyunca buna hazırlanmışken, bazı kadrolar ise evlerini terk etmek zorunda oluşlarından beklenmedik bir şekilde PKK'ye katılmışlar.

“Bir gün 1992 yıllarının ortalarında 18 yaşına henüz girmişken, dağları tercih ettim. Güzel bir gündü ve annem yemek için beni salça almaya gönderdi. Bir daha asla dönmedim. Annemi her arayışında aynı soruyu soruyor; Nerede benim salçam?” (S. 4.5.2005, s. 2).

Görüştüğüm bu kişi PKK'ye katılmaya karar vermeden önce iki arkadaşıyla beraber bir kadın kadro ile gizli görüşmeler gerçekleştiriyormuş. Kadının davranış şekli genç adamın kadınlarla ilgili düşüncelerini tamamen değiştirmiş. Kapalı kapılar ardında yaşayan görünmez kadınlarla birlikte büyüdüğünü söyledi. Gerillada tanıştığı kadınlar, açık sözlü ve hitap gücü yüksek, bağımsız fikirlilerdi. Bu durum onda merak uyandırmış.

Piven ve Cloward (1992) eyleme en yatkın kişilerin halen bir oluşum sürecinde olan gençler olduğunu gözlemlemişlerdir (1992, s. 308). Fakat PKK'ye katılanların farklı yaş gruplarından gelmesi ve katılanların dağları seçme sebeplerinin birbirinden farklı oluşu, tabloyu görünenden daha karmaşık kılıyor. Walsh ve Warland'a göre (1983) ne kadar uzun süre harekete katılan insanlar görürseniz, sizin de örgüte katma olasılığınız o kadar artar. Bu, çalışmadaki bulgularla da örtüşüyor. Görüştüğüm kişilerin tümü bir yabancı veya bir arkadaş ile tanışmalarından sonra ya da aile üyelerinin

daha önceden PKK'ye katılmış olmasından veya insanların PKK'ye katılmaya niyetli olduklarını bildiklerinden örgüte katılmışlar. Birçoğu için katılıma ilişkin sorulan soruya cevap verirken açık ve dürüst olmak güvenlik sebeplerinden dolayı imkansızdı ve ayrıca birçoğu gençti ve her ne kadar aileler nezdinde PKK gerillalarına büyük saygı duyuluyor ve kız ve erkek çocuklarının dağlara gitmeleri hareket için bir fedakarlık olarak görülüyor olsa da, büyük olasılıkla evden ayrıldıkları aileleri tarafından inkar ediliyordu. Ancak PKK'ye katılma kararı, görüşmecilerin pek çoğunun gündelik olarak karşılaştıkları katı gerçeklik ile açıklanabilecek hakkında enine boyuna düşünülmüş bir seçime dayanıyor. Bu çalışmada görüştüğüm kişilerin farklı özgeçmişleri ve deneyimleri var. Bazıları yıllardır gerilla iken bazılarının hiç askeri deneyimi olmayıp farklı alanlarda çalışıyorlar. Bu tür farklılıklara rağmen hepsi harekete katılımlarıyla çok şey öğrendiklerinin ve bu duruşun yaşamlarını zenginleştirdiğinin altını çizdiler.

Uzun yıllar boyunca kadro olan kişilerden biri PKK'de bilginin ne kadar önemli olduğuna tipik bir alıntı ile değiniyor. Yaralandıktan sonra başka yerlerde şehir çalışmalarında yer almak için dağları terk ediyor:

Gerillada yaşadığım yıllar boyunca, tahayyül edilebilecek en ağır koşullar altında, korku anlarında veya silahlı çatışmalarda dahi ceplerinde kitap taşıyan arkadaşlarımıza rastlamak mümkün olduğunu tekrar ve tekrar deneyimledim. Her zaman okumak ve çalışmak için zaman bulmaya çalışıyorlar. Biz PKK gerillalarının ana amacı, işgalci güçler tarafından ölümüne çevrelenmiş olsak da öldürmemektir. Bizim amacımız yeni bir yaşam yaratmak; dolayısıyla yeni düşünceler geliştirmeye ihtiyacımız var. Eğitimin temel parçalarından biri başkalarının bize yaptıklarını, bunlar askerler olsalar bile, bizim başkalarına yapmamamız gerekliliğidir. Bu bizim almamız gereken eğitimin bir parçasıdır (MI 02.02.2006, s. 15).

Bu alıntı PKK'de eğitimi ele alan bir sonraki bölüm için bir girizgâh olarak düşünülebilir.

PKK Eğitimi

Türkiye'de ilköğretim 1923'te cumhuriyetin kuruluşundan bu yana zorunludur. Türk eğitim sistemi halen Kürtleri ve diğer etnik azınlıkları büyük ölçüde kendi kimliklerine, dillerine, kültürlerine ve tarihlerine yabancılaştırmaktadır. Sonuçta, 1950'lere kadar Kürt çocukları okula hiç gitmemişlerdi ve birçok ebeveyn hala çocuklarını okula göndermemektedir. 1980 ve 90'lar boyunca, PKK ve Türk Ordusu arasındaki savaştan dolayı öğretmenler ya okullarını terk ettiler ya da okullarından uzaklaştırıldılar. Van Bruinessen (2000), PKK'nin okulu Türk sömürge sisteminin öğretmenler tarafından ayakta tutulan bir parçası olarak gördüğünü gösterir. Özcan'a göre, Kürt bölgesinde okuma-yazma bilmeyenlerin oranı hala çok yüksek. Bu durum, okul sisteminin en azından uzak Kürt bölgelerinde uygulama

açısından başarısız olduğunu gösterir. Birçok Kürt halen öğretmenleri asimilasyonun aracı ve okulu da Türk olmanın öğretildiği bir yer olarak görür. PKK eğitiminin çerçevesi içinde kişisel dönüşüm ve bilgiye bağlı olan deneyimler bu minvalde anlaşılmalıdır.

Çoğu görüşmeci PKK eğitiminde teori ve praksisin yakın ilişkisini vurgulamıştır. Öğrendikleri her şey, matematikten felsefeye, ahlaki konulara, kişiliğe ve disipline kadar gerillanın zorlu yaşam koşullarına uymak için mümkün olduğunca pratiğe dönüştürülecektir. Praksis, sayesinde bireylerin kültürü ve toplumu yarattıkları ve eleştirel özneler haline geldikleri karmaşık bir aktivite olarak kabul edilir. Kincheloe'e göre (2005), praksis eğitime ve mücadeleye yön veren bilinçli eylemle sonuçlanan teori ve pratiğin birlikteliği demektir.

Görüşmecilerin deneyimleri denge eğitiminin ve eleştirel bilincin gelişiminin merkezi olan bir eylem-tepki-eylem sürecine bağlı görünmektedir. Bu teorinin yaşanılan deneyimlerin içkin bir parçası haline geldiği bir süreçtir. PKK, bu süreci bilgi inşası ve kadroların mücadelenin farklı alanlarına somut katılımı için bir temel olarak görür. PKK'nin ilk üyeleri insanlarla konuşmak ve çalışmak için Kürt köylerine geldiklerinde, bu praksis esaslı perspektif onlar için bir başlangıç noktası olmuştur. Bir görüşmeci okulların eksikliğinden, okuma-yazma oranının düşüklüğüne, ezilme ve aşırı yoksulluğa kadar nasıl çok yönlü problemlerle karşılaştıklarından bahsetti. PKK üyeleri insanlara okuma-yazma kursları sundu ve insanlarla kendi durumları hakkında konuşma imkânını yakaladı. İnsanlarla ne konuştukları, somut örneklerle ve insanların aşına olduğu deneyimlere dayanıyordu.

Bizim eğitimimiz sadece tek yönlü bir yaklaşım değildi. Seminerler düzenledik ve çok yönlü eğitim yaklaşımı girişiminde bulunduk. Ama insanları aynı zamanda yaşadığımız doğrultuyla, konuşma biçimimizle, onlara yaklaşma biçimimizle, samimiyet ve arkadaşlıkla eğitiyorduk. Ne söylediğimiz pratikte gösteriliyordu. Sempatizanlar bizim örnek davranışlarımızdan esinleniyorlardı ve gün geçtikçe insanlar bizi merak ediyor ve bize bağlanıyorlardı. (M.2.2.2006, s. 8)

Köylüler yalnızca öğretileni öğrenmiyorlar; ayrıca PKK üyelerinin davranış biçimlerini gözlemleyerek öğreniyorlarmış gibi görünüyor. Gündelik hayatın bu deneyimleri sayesinde, insanlar kişisel durumlarını politik olanla ilişkilendirmeyi öğrenmişler. PKK eğitimi bilginin insanların siyasi ve kültürel bağlamdaki eylemleri ile geliştiği fikri üzerine inşa edilmiştir. Bilgi toplumsal olarak kurulur, hayatın pek çok alanında ve düzeyinde geliştirilir.

Bugün, PKK, Kürdistan ve diaspora toplumlarında ve dağlarda eğitim programları gerçekleştirilmektedir. 2006 baharında kampı ziyaret ettiğimde, özellikle karın halen yoğun olmasından dolayı, oraya ulaşmak çok zordu. Kamp bir nehrin her iki yakası arasından yükselen yüksek dağların içinde bir

vadide konuşlanmıştı. Yaz döneminde, PKK, sürülerini meralara götüren binlerce çiftçi ve aileleri ile dağ vadilerini paylaşıyordu. Giriş dersleri normalde 40-60 öğrenciden oluşuyor ve 3-6 aylık dönemi kapsıyordu. Kursu tamamladıktan sonra, öğrenciler gitmekte serbestlerdi. Pratik, kültürel ve siyasal çalışma yapmak veya silahlı güçlere katılmak için daha uzun kalmayı ümit eden öğrenciler, yapmayı umdukları görev için yetenek ve kişisel motivasyonlarını belirleyen önderliğe başvurmak zorundadırlar. Bu genç öğrencilerin çoğu Avrupa'ya veya Türkiye'ye dönecektir ve bu yüzden edindikleri bilgi topluluklarda yapmak zorunda oldukları görevlerle alakalı olmalıdır:

Burada eğitim yaşam için bir derstir. Harekete bağlı ve faydalı olmak zorundadır. Kadrolar buradan ayrıldığında, geldikleri zamandan *daba fazlası* olmalı ve Kürdistan'da kentlerde ve köylerde karşılaştıkları insanlara geri verecek bir şeyleri olmalı. (alan notu, 24.3.2006, s. 2)

Örgütün bilgi dahil olmak üzere her düzeyinde, *paylaşmak* temel bir değerdir. Bilgi yalnızca kişinin kendi başarısı için oluşturduğu bir şey değildir; parçası olunan kolektif gruba aittir. Freire, entellektüelleri bilgi üzerindeki gücü paylaşmadıkları için suçlamıştır. Bilgiyi paylaşarak, ezilen insanlar için hayati öneme sahip olan geleceği şekillendirme gücünü de paylaşırsın (Aranowitz 2000, s. 21).

PKK kursları, dünya tarihi, Kürdistan ve Ortadoğu tarihi, PKK tarihi, Marksizm ve sosyalizm tarihi, ahlaki konular, insan ve kişisel gelişim, savaş üzerine perspektifler, kadın ve ekolojik konular gibi temaları içerir. Ders, seminer ve diyalog gruplarından oluşur. PKK tarihine giriş dersinden sonra, her öğrenci hangi konuya odaklanacağına ve konu sıralamasına karar verir. Temel amaç, Kürdistan'da ve Ortadoğu bölgesinde kadın ve erkek özgürlüğü ve eşitliği temelinde daha demokratik ve ekolojik bir topluma doğru insanları eğitmek ve bunun için mücadele etmektir.

PKK okulunun koordinatörleri, altı genç kadro, öğrencilere yaklaşımlarının dinamik ve geleneksel öğrenci-öğretmen ilişkisinden farklı olduğunu vurguladılar. Aşağıdaki alıntı kurs liderleriyle yapılan mülakatın bir parçasıdır. 2002'de kurulan bu okulun temel amacının öğrencilerin kendilerini devletin zihniyetinden uzaklaştırmayı öğrenmeleri olduğunu açıklamışlardır:

K.W. Bana kısaca PKK eğitimi anlatır mısınız?

Müfredatın temalara ve parçalara ayrıldığı okul ve üniversitelerden farklı olarak, PKK okulu, tabandan kavramlar ve bilgiler oluşturmaya çalışmaktadır. Kendimizi dogmalardan ve mutlakçılıktan uzak tutmak; felsefenin ve diğer disiplinlerin kurslarımıza nasıl aktarıla-

bileceğini görmek istiyoruz. Okul formel veya katı anlamda bilimsel değildir, fakat yapısal olarak demokratiktir. Bir bakıma, dağlardaki yaşama uygun yeni bir kültür geliştirilmek zorundayız. Bu noktadan hareketle, hisleri ve duyguları da ele alan analitik düşünmenin yeni yollarını oluşturmaya çalışıyoruz. Bunun temeli öğrencilerin kendileridir; kendi deneyimleri ve refleksleri seminerlerde ve tartışmalarda birleştirilir. Öğrenciler okuma-yazma bilmeyenlerinden akademiklerine kadar farklı altyapılara sahip olduklarından, yavaş yavaş başlamak gereklidir (alan çalışmasından alıntı, 24.3.2006, s. 2).

PKK, siyasal berraklığa ulaşmak için metinlerin, teorinin ve kavramların katılımcı tartışma içinde tartışıldığı, yorumlandığı ve yeniden değerlendirildiği tutarlı bir eğitim inşa etmeye çalışmaktadır. Che Guevara'ya (2006) göre, dünya yalnızca yorumlanmamalı, aynı zamanda dönüştürülmelidir (2006, s. 29). İstekleri, dönüşümün önemli bir parçası olan duyguları harekete geçirecek bir eğitim oluşturmaktır. Freire, bilmenin nötr bir eylem olmadığını, duygularla ve hislerle dolu bir şey olduğunu söylerken, bu sürecin duygu yüklü bir süreç olduğu vurgusunu yapar. (Roberts, 1996, s. 153).

Öğrencilerin birçoğu, savaştan ağır şekilde etkilenmiş bir geçmişe sahiptir. Bu deneyim ve duygulara dokunmayan bir eğitim anlayışı büyük ihtimalle işe yaramayacaktır. Kendilerini “devletin zihniyetinden uzaklaştırmaya çalıştıklarını” söylerken, psikolojik baskı zincirini kırmayı amaçlayan ve öğrencileri kendi hayatları ve siyasi durumları ile yüzleşmeye yönlendiren Freire'nin pedagojisi ile bir paralel çizilebilir. (Aronowitz 2000, s. 15). Bu öğrencilerin teori, literatür ve sağduyu söylemlerine karşı koyarken kendi deneyim ve düşüncelerini kullanmalarının teşvik edilmesi sayesinde gerçekleştirilir.

Dağlardaki yaşam için geliştirmeye çalıştıkları bilgi kültürü aynı zamanda, Convey'in de belirttiği gibi, kendini özgürleştirmeye (self-emancipation) adanmış ve kendi bilinen tarihlerinin öznelere olarak öğrenciye, yoksula, ezilene yönelmiş bir kimlik oluşumu sürecidir (op. cit. s. 73). Öğrenciler kendilerini sadece kadro olarak değil, özgürleştirici iradeye sahip aktif öğrenciler olarak görürler. Bu yolla, bilgi ve deneyim, bilgi, kimlik ve özgürleştirici irade Kürt deneyimi çizgisinde yeni kavramlar ve yeni bir gerçeklik inşa etmek için birbirine bağlı hale gelir.

Farklı görüşmeciler PKK'de okuma-yazma bilmeyenlerden akademiklere kadar birçok farklı düzeyden öğrencinin aynı gruplarda veya sınıflarda ders gördüklerinden bahsettiler. Tabii ki bu çok büyük bir pedagojik zorluk, fakat hiç okul eğitimi almamış öğrencilerin eğitim sürecine en az eğitim görmüş kadrolar kadar katkıda bulunduğu gözlemlenmiştir.

Edebiyat ve okuma, eğitim faaliyetlerinin önemli bir parçasını oluşturuyor. Okuma-yazma öğrenememiş olanlar, okuma-yazma kurslarına katılıyorlar.

Özcan (2006) ve White (2000) PKK'nin eğitim programlarının büyük bir çoğunluğunun PKK lideri Öcalan'ın yazılarına ve analizlerine dayandığını söylerler. Buna karşın, PKK okulu koordinatörlerine göre, Öcalan ek okumaların ve çok yönlü teorik ve metodolojik perspektiflerin geliştirilmesinin önemi vurgulamaktadır. Okul koordinatörlerinden bir kadın öğretmene göre: “Daha spesifik konular üzerine yapılan çalışmalar için başlangıç noktası olarak liderimizin bir kitabını ya da açıklamasını okuruz. Liderimizin çalışmalarının çoğu toplumun eleştirel analizleridir. Daha sonra alternatif literatürü okuruz.” (Alan çalışmasından alıntı, 24.3.2006, s. 2).

Farklı alanlara geniş bir bakış açısıyla bakmak, öğrenciler ve koordinatörler için önemli gözükmemektedir, ama aynı zamanda Öcalan'ın yazılarının hepsinin bir sentezi olduğunu iddia etmektedirler. İlk PKK Akademisi'nin yeniden yapılması olarak kurulan “Abdullah Öcalan Sosyal Bilimler Akademisi”⁴ de, öğrencilerin birçok düşünürün çalışmalarını incelemesinin gerekliliğini vurgulamıştır. Onlara göre PKK'yi diğer hareketlerden ayıran en önemli özellik, diğer bakış açılarına olan açıklığı ve değişebilme yeteneğidir.

Dünyanın güzelliği tüm insanlara aittir. Bu yüzden, Zerdüş'ten Sokrates'e, Marks'a tüm düşünürleri okuruz. Apo⁴ bu perspektiflerin bir sentezidir ve temel kaynak Marksizm'dir. Ama eski Marksizm değil; bizim yaklaşımımız bu felsefenin ötesindedir. (Alan notu, 25.3.2006, s. 3)

Roberts'e göre (1996), kadrolar benzer sorunlar hakkında farklı görüşler sunan düşünürler hakkında bilgi sahibi olmadıkları sürece, Öcalan'ın yazdıklarında neyin ayırıcı, özgün ya da değerli olduğunu tam olarak anlayamazlar. Robert'e göre Freire belirli bir okuma anlayışının farklı fikirler ve düşünürler arasında bağlantılar kurmak ve bir çalışmayı daha geniş (disipliner, sosyal, tarihsel) bağlamına oturtmak için gerekli olduğunu iddia etmiştir. Marks'ın (ya da Öcalan'ın) düşünceleri diğer çatışan düşünceler değerlendirilmeden anlaşılabilir. (1996, s. 156).

PKK zorlu bir eğitim programına sahiptir ve öğrencilerin günün çok büyük bir zaman dilimini çalışarak geçirmeleri beklenmektedir ve düzenli aralıklarla kendilerini değerlendirmeleri ve başkalarının değerlendirmeleri gereklidir. Program ayrıca pratik görevleri, eğitimleri ve sporu da içermektedir. Şafakta başlayıp gecenin geç saatlerinde biten ağır bir iştir. Dağlarda yaşam zordur; bu yüzden katılım gönüllü olmalıdır ve daha da önemlisi bir kadro veya gerilla davaya *inanmak* zorundadır. Liderlerden biri

4- Abdullah Öcalan Sosyal Bilimler Akademisi 2005 Nisan'ında yapılan PKK kongresinde Abdullah Öcalan'ın yazılarını ve ideolojisini ve yeni PKK'yi incelemek amacıyla kurulmuştur.

5- Apo, Abdullah Öcalan'ın takma ismidir ve amca anlamına gelmektedir.

şunu anlattı: “Buradaki insanlar kendi iradeleriyle geldiler, ama burada kalabilmek ve silahlı güçlere katılabilmek için ne olursa olsun harekete ve hareketin savunduklarına inanmaları gerekir. Başka türlü asla zor yaşam koşullarına uyum sağlayamazlar” (Alan notları, 24.07.2006, s. 8).

Bu, bütün görüşmeciler tarafından değinilen bir noktadır. Acemilerin eğitim ve talim programlarını tamamladıkları fakat zor koşullar altında bir arada yaşamının getirdiği güçlüklerle mücadele etmeye hazır olmadıkları örneklerden bahsedilmiştir. Böyle durumlarda, katılımcıların ayrılmaları öğütlenir.

Bilginin Dönüştürülmesi

Freire'ye referansla, Shor (2000), eğitimin temel amacının sadece formel bilgi edinmek olmadığını, eğitimin kişinin yaşam ve kendisi hakkında bilgi edinmesini amaçladığını belirtmiştir. Eğitim güçlenmedir ve güç eğitim aracılığıyla dağıtılır. Eğitim programlarının şekillenmesinde görev alan bir görüşmeci harekete katılım için temel gerekçelerden birinin bu olduğunu söyledi:

Gelişmemize baktığımızda, her şeyin bir şekilde eğitimle ilişkili olduğunu fark ettik. Eğitimin, kişilik sahibi olunması, bir kültürün geliştirilmesi, ahlaki değerlerin oluşturulması ve eleştirel düşüncenin yaratılması bağlamında önemli bir role sahip olduğunu düşünüyorum. Bu bağlamda, bir eğitim hareketiyiz (MI.2.2.2006, s. 5).

Görüşmeci, sıklıkla kullanılan dar ve formel eğitim tanımının ötesinde farklı bir eğitim anlayışından bahsediyor. Eğitimi, kişilik, kültür, ahlaki değerler ve eleştirel düşüncenin gelişimi olarak görüyor. Pek çok kadro PKK'ye katılmadan önce yaşamın böyle yönlerinin farkında olmadıklarını belirtiyorlar. Eğitim faaliyetleri sayesinde, kim oldukları, kültürleri ve durumları hakkında giderek daha bilinçli hale gelmişler. Bu durum, aynı zamanda değişim iradesi için dönüşüm sürecinin kapısını aralamak anlamına geliyor.

PKK'deki en dikkat çekici yön, kara tahta eğitiminin ve geleneksel öğretmen-öğrenci ilişkisinin olmamasıdır. Tartışmalara katılarak öğreniriz ve diyalog temel metottur. Sokrates'in metodu esas alınır. Onun gibi, biz de eleştirel düşünceden esinlenerek ve çelişkiler yaratarak ve bu çelişkileri sorunsallaştırarak kaos yaratıp insanların beyinlerini sarsmaya çalışıyoruz. Bu, onların sorulara cevap bulabilmelerini ve alternatif çözümler üretebilmelerini sağlıyor (D.02.02.2006, s. 4-5).

Freire'ci yaklaşımın çizgisinde, bilgi, eleştirel diyalog sayesinde gelişen ve öğrencilerin bilgisi ve dünya deneyimlerini tanıyan ve bunları temel alan sorun-merkezli metodolojiden meydan gelir. Bu süreçte, öğrenciler birbirlerini ve öğretmenlerini eğitirler (Conway 2006, s. 34). Öğrenciler sorular

sorarak, sorulanları cevaplamaktan ziyade cevapları sorgulamayı öğrenirler (Shor, 2000, s. 26). McLaren ve Giroux'a (1997) göre, deneyimin nasıl adlandırılıp dönüştürüleceğine dair mücadele eleştirel pedagojinin ve sosyal değişim kavgasının temel konularından biridir (1997, s. 26). Sokrates gibi, "biz de insanların beyinlerini sarsıp kaos yaratmaya çalışıyoruz[...]". Frerie'ci pedagojide bu öğrencileri "uykucu bir sessizliğe" yönlendiren eğitim tarzı değildir (Shor 2000, s. 25). Okulda özgürce konuşmalarına ya da öğretilenleri sorgulamalarına müsaade edilmiyordu, fakat bilgi çeşitli yöntemlerle sınanır ve müzakere edilir.

Roberts'e göre, özgürleştirici eğitim için sabırlı bir öğreticilik, herkesin hevesli katılımı, düşünce tutkusu, eleştirel okumadan elde edilen disiplin ve dikkat, sorgulama isteği, dünyayı anlamaya ve daha iyi yönde değiştirmeye yönelik bir bağlılık gerekir (Roberts, 1996, s. 158.). PKK'nin bir silahlı gerilla hareketi olduğu ve kadroların çoğunun silahlı mücadeleye katıldığı göz önüne alınırsa, bilginin bir dağ kampında nasıl dönüştürüldüğünü anlamak zor görünebilir. Aynı zamanda, özgürleştirici eğitimin çoğunlukla zor deneyimler yaşamış olan kadroların geçmişinden dolayı en verimli şekilde çalıştığı söylenebilir.

Kendinizden daha büyük bir dava

PKK, mücadelesini sadece Kürtler için değil insanlık için bir mücadele olarak görüyor. Mücadelenin birçok yönü var. PKK sadece silahlı gerilla ve sosyal ve politik bir hareket değildir, kadroları faaliyet gösterdikleri alanda fazlasıyla zorlayıcı olabilen doğa ile de mücadele etmek zorundadırlar. Eğer daha büyük bir amaç için savaşmaya inanmamış olsalardı, büyük bir çoğunluğu muhtemelen pes etmişti. Bu görüşmeci Kürdistan'daki bir dağ köyünden geliyor ve altı yıldır gerilla: "Bir gerilla olarak sadece silahlı bir mücadele içinde değilsin, aynı zamanda doğayla ve diğer zor şeylerle de mücadele içinde sin. Fakat PKK içinde dünyanın herkese ait olduğunu öğrendik. Biz sadece Kürtler için değil, tüm dünya insanları için savaşıyoruz. Bu bizim devam etmemizi sağlıyor (B.24.03.2006, s. 2)".

Mücadelenin çok yönlülüğü görüşmecilerin hikâyelerini çok duygusal yapan deneyimler sağlıyor. Bu hikâyelerdeki temel temalar şehitlik, kahramanca mücadele, gerillaların ölümü ve sıklıkla arkadaşlık ve arkadaşlarını korumak için ne kadar ileri gitmek zorunda oldukları. Dört yıldır dağlarda kalan mütevazı genç bir görüşmeci tutkuyla şunları söylüyor:

PKK'den insan hayatının ne kadar savunmasız olduğunu, birbirimize iyi bakmamız gerektiğini, arkadaşlarımız ve başkalarının hayatı için savaşmamız gerektiğini öğrendim. Arkadaşının hayatının senin hayatından daha önemli olduğunu asla unutma. Sen sadece kendin için değilsin, başkalarına aitsin ve önce başkalarını düşünmelisin (A.24.03.2004, s. 5).

Anlattıkları hikâyeler çoğunlukla duygusal ve bazıları gözyaşları içinde kaybettikleri arkadaşlarını hatırladı. Bu hikâyelerdeki çarpıcı unsur birçok kadronun dava için ileri atılmaya ne kadar istekli olduklarını, PKK'ye ve arkadaşlarına olan adanmışlıklarını gösterme hususunda hiç bir fedakârlığın yeteri kadar büyük olmadığını düşündüklerini ortaya koyuyor. “Kadroların hikâyeleri roman gibi. Yaşamayı seviyorlar fakat hayatlarını mücadele için feda ediyorlar. Grubunu koruduğu için çarpışmalarda öldürülen birçok kadro örneği var” (C.24.03.2004, s. 6).

Konuştuklarında hikâyelerinin belki de akşamları bir araya geldiklerinde veya çatışma aralarında defalarca dile getirildiğini gösteren gösterişli, şiirsel bir dil kullanıyorlar. Bana bu hikâyeleri daha öncesinde dışarıdan hiç kimseye anlatmadıklarını söylediler (bkz. Westrheim ve Lillejord 2007). Görüşmeciler için, hareketin duygusal tarafı ve onları betimleyen birçok anlatı, hayatlarının travmatik kısımlarına da anlam veren bir beraberlik duygusu yaratıyor.

Kabul Görme

Birçok düşünüre (bkz. McDowell 2000; van Bruinessen 1988, 2000; Cornell 2001, White 2000; Özcan 2006; Flach 2003) ve örgütün kendisine göre (Öcalan 2003, 2007), PKK feodal aşiret yapısına ve Türk devletinin baskısına karşıt olarak doğdu. 1976 yılından itibaren PKK içinde aktif olan iyi eğitilmiş bir görüşmeciye göre Kürtler, Kürt köklerine yabancılaştıklarını hissettiler ve toplum tarafından kabul görmemenin eksikliğini deneyimlediler. PKK bu duruma bir alternatif sundu: “Kürtler dünya tara-ından görmezden gelindiler. PKK içinde bizler önemliyiz. Kimse seni görmezden gelmez, olduğun kişi olarak ve beraberinde getirdiğinle kabul edilirsin (Ö.25.03.2004, s. 3)”. Görüşmeciler PKK içinde deneyimledikleri kabul görme durumunun dağları seçmelerinde belirleyici bir etken olduğunu dile getiriyorlar. Çoğu, Kürt olmanın hiçbir şey olmaktan daha kötü olduğunu hissetmişler: “Harekete katıldığım zaman hayatımın büyük bir yalan üzerine kurulu olduğunu farkına vardım. İhanete uğradığımı hissediyorsun ve kızgınlığımı sana ihanet edenlere, sana yalnızca kirli bir Kürt olduğunu söyleyenlere yöneliyorsun” (MI.2.2.2006, s. 4).

PKK'ye katılma yoluyla aşamalı olarak bir kişilik ve kimlik geliştirmişler ve diğer kadrolar tarafından eğitim ve sosyal geçmişlerine bakılmaksızın takdir edilen itibarlı kişiler haline gelmişler. Arkadaşça ve saygılı biçimde kabul edildiklerinden de söz ediyorlar. Görüşmecilerden biri kampa gelirken yaptığı uzun ve zahmetli yürüyüşü anlattı. Kötü bir fiziksel duruma sahipmiş eğer diğer gerillalar ve komutan iyi biçimde davranmasa pes edecekmiş. PKK her birey için temel haklara sahip biri olarak kabul edilme ve sıradan insanlar için kendilerine şırınga edilen benlik algısını dönüştürme fırsatlarını sunmuştur.

Kişilik meselesi

Başkalarına model olarak hizmet eden ideal kadro kişiliğinin ve davranışının gelişmesi PKK'nin eğitim düşüncesini destekleyen ideolojik düşünmede merkezi bir unsurdur. Bazı görüşmeciler kadroların köylerde köylülere nazik biçimde yardım önermelerini ve onlara saygı göstermelerini izledikten sonra PKK'ye katıldıklarını söylüyorlar. Yavaş yavaş çoğu kendilerini kadrolar ile özdeşleştirmeye başlamış. Bu görüşmeci savaştan ağır biçimde etkilenen bir köyden geliyor:

Sıklıkla PKK gerillalarının köyümüze gelişini görüyordum. İnsanlara karşı arkadaşçaydılar ve onlara hayat hakkında çok şey öğretiler. Silahlı çatışma tırmandığında ve öğretmenler gittiğinde, PKK, okuma ve yazmayı öğretmeleri ve kadın ve erkekli eğitim gruplarını örgütlemeleri için köylere akademik altyapısı olan gerillalar gönderdi (D.24.03.2004, s. 1).

Che Guevara, yazılarında devrimin gerçeğini ve düsturunu kişisel deneyimleri vasıtasıyla göstermek için kadro kavramı ile fedakârlık kavramının iç içe olduğunu vurgulamıştır (2006, s. 107). PKK liderliğinin ve kadroların ideal davranışı kolektif bir kimliğin gelişmesinde model görevi görmektedir. Köylüler, PKK kadrolarının insanların etkileşimi konusunda örnek teşkil ettiğinden bahsediyorlar. Freire ve Gramsci tarafından öne sürüldüğü gibi devrimci liderlik popüler destek elde edebilmek için insanlarla ve insanlar için çalışmak zorundadır (Allman 1999; McLaren 2000). İdeal liderlik meselesi hakkında Che Guevara (2006, s. 217) şunları söyler: "... devrimci lider [...] yüksek dozda insanlığa sahip olmak zorundadır [...]"

Her gün mücadele etmek zorundadırlar ki, yaşayan insanlığa olan sevgileri örnek teşkil edebilecek somut eylemlere, seferberlik sağlayıcı bir etkiye dönüşsün. Bu aynı zamanda PKK liderliği tarafından da vurgulanmıştır (Öcalan 2003). Kadrolar yerel kişiler tarafından takdir edildikleri için PKK kadroları olduklarını iddia eden Türk kontra-gerillalar davranışlarından dolayı kolaylıkla ayırt edilmektedir. İnsanlar PKK'den birinin bir çocuğa bağırarak kadar saygısız olamayacağını biliyordu. Görüşmecilerden biri PKK liderlerinin, özellikle de karanlık gecede bir ışık olarak bahsedilen Öcalan'ın, kadrolar için model olduğunu söyledi: "Liderler yolumuzu aydınlatır ve biz de iyi bir gelecek yaratarak sonraki nesillerin yolunu aydınlatmalıyız, bu görevden asla vazgeçemeyiz" (A.24.03.2004, s. 5).

Marksist-Leninist "Yeni-Adam" kavramından ve Guevarist kişilik bakış açısından etkilenen (White 2000, s. 139) PKK eğitimindeki temel görüş, toplumlardaki değişimlerin kişilikten başlaması gerektiğidir. White PKK'nin başarısının yeni bir kişilik ve yeni bir pratik geliştirme fikrinde yattığını göstermiştir. PKK'ye göre ister devletten ister aşiretçilikten kaynaklansın baskıcı bir durumdan tek çıkış yolu insanları eğitmek, sosyal ve

kişisel dönüşümü başlatmaktır.

Biz devrimin kişi ile başladığını düşünüyoruz. Bir kişiyi ne kadar başarılı bir biçimde dönüştürüyorsun, bu devrimin başarısının ölçütüdür. Karakterdeki değişim devrimin zaferi ile sonuçlanır (M. 2.2.2006, s. 3).

Kabul görme ve itibar eksikliği ve yok sayılma hissi; okul, aile ve aşiret sistemi gibi baskıcı yapılar tarafından güçlendirilmiş gibi görünmektedir. Birçok görüşmecinin PKK'ye katıldıktan sonra bu mekanizmaların farkına vardığı görülüyor ve bu süreci eleştirel düşünebilen bir birey olma yolunda attıkları bir adım olarak tanımlıyorlar. Görüşmeciler bu süreci sonu olmayan ve aşırı derecede zorlu bir süreç olarak tarif ediyorlar.

PKK özgür irade ile ilgilidir. Eğer onlarla birlikte kalmak istiyorsanız, kendinizle kavga etmek zorundasınız, eğer onlarla yaşamak istiyorsanız güçlü olmak zorundasınız. Bana başkalarıyla kavga etmeden önce kendimle kavga etmeyi öğrenmem gerektiğini söylediler. Kişilik mücadelesine girmezsen PKK'de hiç bir yerin yok (H. 04.05.2004, s. 3).

Kürdistan'ın güney kısmından gelen bu görüşmeci PKK'de kalma kararında iki etkenin önemli olduğunu söyledi. Birincisi daha yaşlı gerillaların ve liderlerin hala nasıl mücadele ettiğini görmesi, ikincisi görüşmecinin bacağına kötü şekilde yaralanmasından sonra gittiği Bekaa Vadisi'nde Öcalan'la tanışması. Öcalan ona sorunun ne olduğunu sorduğunda bacağına kurşun olduğunu söyleyerek cevap vermiş. Öcalan ona bakmış ve problemin bacağına olmadığını, yaralananın onun akli olduğunu söylemiş.

Görüşmeci PKK'yi daha iyi anladıkça onlarla yaşamayı da kolaylaşmış. Çoğu zaman korkmuş ve gitmek istemiş fakat bir şey onun kalmasını sağlamış. Birçok soru hala kafasını karıştırıyor fakat dediğine göre "Gizliden gizliye kalkmak istediğimi biliyor" (H.04.05.2004, s. 3-4)". Bu, Che Guevara'nın düşünülebilecek en kötü koşullarda bile kendiyi mücadeleye devam etmek için fiziksel ve ahlaki cesarete sahip olan iyi kadro nitelendirmesi ile aynı çizgide görünüyor (2006, s. 103).

Diğer bir görüşmeci özellikle kolunu kaybettikten sonra kendisiyle sert biçimde mücadele etmiş. Şimdi daha özgüvenli, rahat ve dağda kalma kararının sonuçlarından - kendisine göre gerilladaki kolektif ve kendini feda etmeye dayanan hayatın sonucu olarak ortaya çıkmış olan kişilik değişiminden - memnun.

Dün ben hiçbir şeydim, silik ve cahildim. Bugün o boşluk PKK ile doldu. Bütün yaptıklarımın dair bir topluluk perspektifi edindim ve bütün insanlara sevgim var. Bireysel özgürlüğümü PKK'ye verdim. Şimdi kim olduğum ve çevremdekiler hakkında daha bilinçliyim (S.04.05.2004, s. 4).

İdeal kişiliğe ulaşmak için kadrolar değerlendirilirler ve düzenli olarak özeleştiriler verirler. Bu süreç bazıları tarafından hayat tarzındaki kökten bir dönüşüm olarak, bir görüşmeci tarafından ise sanki ikinci bir şansı varmış gibi bir yeniden doğuş olarak tanımlandı. Onun ifadesi bütün hayatının PKK ile dolduğuna ve bu dava için her şeyden vazgeçebileceğine işaret ediyor.

Gerillanın hayatı yeniden doğuş gibidir. Mücadele aşkı için her şeyden vazgeçmek zorundasınız. PKK'ye katılmak geçmişi unutmak demektir, mücadele kendinle mücadele etmek demektir. Kişiliğinizi tamamen değiştirmek zorundasınız. Bu süreci tarif etmek burada yaşamadığınız, bu sürecin bir parçası olmadığınız sürece imkânsız. Gerillalar başkalarından farklı bir hayata sahiptir ve bu sizi çok derinden etkiler. Bütün bu zorluklar hayatınızı değiştirir ve yeni bir insan haline gelirsiniz (A.24.03.2004, s. 2).

Alıntı, başlangıç noktası hiç kimse olma hissiyken, yeni kavrayışlar edinmenin ve kişiliğini değiştirmenin ne kadar zor olabileceğini gösteriyor. Harding'e göre (1992) marjinalize edilmiş grupların üyeleri “dominant grupların üyelerine doğumlarıyla bahsedilen tarihsel iradeye sahip olma ihtimalini” yaratmak istiyorlar ise, kendi deneyimlerini kendileri için isimlendirmek maksadıyla mücadele etmeleri gerekir. (Conway 2006, s. 29). Gördüğümüz gibi kişiliğin ve bilginin dönüşümü PKK eğitiminin merkezinde yer alır. Bu yenilenme süreci olmaksızın, birinin önündekilerle yüzleşmesi ya da Kürt toplumunu dönüştürme, yeni bir Kürt kimliği yaratma ve dünyaya örnek olma görevlerini üstlenmesi zor gözükmektedir; “İki çeşit kişilik vardır: Sadece çıkarını düşünen bencil kişi ve diğerleri ile paylaşan fedakâr kişi (A.24.03.2004, s. 3)”. Silahlı mücadeleye hiç katılmayan fakat bir Avrupa şehrinde parti için çalışan PKK kadın kadrolarından biri diasporada yaşadığı süreci tanımlıyor:

Sert bir sürece giriyorsun. Birçoğumuz yeni insanlar olmayı deniyoruz, tahmin edebileceğiniz gibi bu çok zor. Bu beni çok güçlendirdi ve her şeyi yapabileceğimi düşünüyorum. Uzaya gitsem bile kendi yolumu bulabilirim. PKK hareketi bize, özellikle gençlere çok şey veriyor (I.06.10.2005, s. 2-3).

Kürdistan'daki büyük bir şehirden gelen bir görüşmeci tavrının cahillikten farkındalığa nasıl değiştiğini anlatıyor. Örnek olarak 25 yıldır mücadele veren ve amaçlarını yitirmeyen kadroları gösteriyor: “Ondan ne öğrendim? Katılmadan önce karakterimle ilgili sorunlarım vardı. Daha yaşlı gerillaların hiç şikâyet etmediklerini fark ettim. Sınırlarına ve sınırlarının ötesine kadar çalıştılar. Bu benim hayatımı ve tavırlarımı değiştirmemi sağladı ve kendimden daha fazla ödün vermeye çalıştım (D.25.03.2006, s. 1)”.

Görüşmeciler PKK'nin amacının herkesi gerillaya dönüştürmek olmadığını, fakat harekete katılanlara daha iyi insanlar olmak ve hayat ve

toplum hakkındaki görüşlerinin farkına varmak konularında yardımcı olmak olduğunu öne sürüyorlar. Bu, Che Guevara'nın devrimci pedagojisindeki temel fikirlerden de biriydi (McLaren 2000). Belli ki bu nokta silahlı mücadelenin kendini aştığı, politik ve sosyal bir harekete dönüştüğü noktadır.

Tartışma

Bu makale şu soruyu sordu: Bilgi ve kişisel gelişme hakkında hangi perspektifler PKK'ye katılımı besliyor? Bu soruya yaklaşmak için iki alt soru formüle edildi: 1) Görüşmeciler PKK içindeki öğrenim deneyimlerini nasıl betimliyorlar? 2) PKK'nin kolektif ahlaki değerleri bireysel değişimleri nasıl besliyor? Bu soruları, sunulan teorinin ışığında takip eden kısımda tartışacağım.

Bu makalenin genel amacı PKK kadrolarına hem bireyler hem de kolektif “biz”in parçaları olarak ses vermektir. Görüşmeciler, bilgi ve kişisel gelişime bakımından, hareket içinde kalmanın genel olarak olumlu sonuçları olduğunu anlatıyorlar. Benim amacım PKK'yi bir örgüt olarak analiz eden diğer perspektifleri analiz etmek veya onların fikirlerini sorgulamak değildir. PKK'nin örgütü terk eden eski kadrolar tarafından eleştirildiğini bilmeme rağmen, hala aktif olan ve harekete kendini adanmış kişilerle görüşmeyi tercih ettim. Bu eleştiriler bu makalede tartışılmadı.

Görüşmecilerin dağları seçmelerinin çeşitli sebepleri vardı. Bazılarının umutsuz hayat koşulları ve itibar arzusu nedeniyle geldikleri açık. 1980'lerde dağa giden ilk kadrolar ağırlıklı olarak okuması yazması olmayan işçi sınıfından fakir gençler ve köylülerden oluşurken, onları takip eden grup eğitimliydi. Çoğu, yüksek eğitim gördü ve sonrasında dağlarda olduğu kadar Avrupa'da ve Türkiye'de de önemli kültürel ve politik figürler haline geldiler (van Bruinessen 2000, s. 10). Kadınlar; toplumsal cinsiyet, zorunlu evlilik ve namus gelenekleri ile ilişkili olan bazı nedenlerle evlerini terk etmişler gibi görünüyor. Bununla birlikte, büyük bir çoğunluk tercihlerinde etkili olan etmenlerin daha büyük bir dava için, kişisel gelişme ve eğitim için mücadele etmek olduğunu vurguluyorlar.

Görüşmeciler PKK'deki öğrenim süreçlerini nasıl tanımlıyorlar? Shor'a (2000) göre eğitimin amacı kişinin sadece formel bilgi edinmesi değil, dair kendisine ve genel olarak hayata dair bilgi edinmesidir. PKK'nin 1978'deki kuruluşundan itibaren, eğitim ve eğitimsel faaliyetler daha geniş kapsamlı bir hareketi güçlendirmede itici bir güç olmuştur. PKK silahlı bir gerilla hareketi olduğu kadar, bir eğitim hareketi olduğunu da iddia ediyor. Bu bağlamda, son yirmi beş yıl içinde, PKK'nin Kuzey Kürdistan'da (Türkiye) ve diasporadaki Kürt toplulukları içinde bilgi dönüşümü ve kimlik inşası hususlarında en önemli irade olduğu görülüyor. Eğitim programlarının içeriklerinin mücadelenin farklı dönemlerinde çeşitlendiği görülüyor. Binlerce kadronun katıldığı 1999 ve 1984 arasındaki savaş döneminde,

katılanların hepsini eğitmek zordu. Eğitim, kadroları hareket içinde farklı pozisyonlara da hazırlıyordu; askeri kadrolar, dağlarda veya farklı yerlerde politik, sosyal ve kültürel işleri yürüten kadrolar. PKK insanlar için savaştığını iddia ediyor ve kitlelerin desteği Mart 2006'da Diyarbakır'da alan çalışmam sırasında deneyimlediğim “Serhıldan”lar (halk ayaklanmaları), gösteriler ve kültürel kitle etkinlikleri ile görünür hale geliyor.

PKK, resmi okullar ve akademiler yönetmemesine rağmen, dağlarda ve Kürt toplulukları içinde eğitim yerleşkeleri kurmayı başardı. Özcan (2006, s. 198) ve White'a (2000, s. 175) göre, PKK, örgütsel bağlarını Kürt nüfusunun bulunduğu her yere küresel olarak yayabildi. PKK eğitim programı, öğrencilerin seçim yapabileceği konu ve tema seçeneklerini içeriyor. Fakat görüşmeciler diğerlerini gözlemleyerek, farklı aktivitelere katılarak ve öğrenime çok yönlü yaklaşım yoluyla da bilgi elde ettiklerinden söz ediyorlar. Bu durum Conway'in politik hareketlerden doğan bilginin; sistematik olmadığı, örtük, pratik ve yerleşik olduğu savına uygundur (Conway 2006, s. 1). Çünkü bu bilgi sosyal ve somut politik mücadele pratiklerinden doğar ve belirli pratiklerde gömülüdür.

Bilgi, PKK bağlamı içinde farklı bilme biçimlerine bağlıdır. Her sosyal öğrenmede örtük ve pratik bilgiler, insanların öznelarası, politik ve kültürel üretimleri için temel teşkil ederler. PKK için bilgi, PKK'nin içine gömülü olduğu spesifik tarihsel, coğrafik, sosyal ve politik güç ve direniş bağlamları içindeki praksisten de ortaya çıkar. Gerillalar ve kadrolar değiştirmeyi denedikleri dünya ile ilişkili olan politik pratiklerini, bilinçli, eleştirel ve derinlikli olarak düşündükleri ve değerlendirdikleri zaman praksis temelli bilgi ortaya çıkar (Conway 2006, p. 22). Bu yolla teori, yaşayan deneyimlerin tamamlayıcı bir parçası haline gelir. PKK gerillaları ve kadroları sistematik olarak, sayesinde sosyal değişimin kurucu bir boyutu olarak formel bilgilerle uğraşmanın ve bunları geliştirmenin gerekliliğini ve değerini fark ettikleri bir bilgi üretim süreci ile meşgul olurlar (Conway 2006, s. 23). Bu perspektif, bilgiye yeni perspektifler katma becerisine dayanır. Bilgiyi dönüştürücü perspektif, kadroların yeni bir anlayışa ulaşmak için bilgiyi kurmak ve yeniden kurmak ile aktif biçimde uğraşmasını gerektirir. Bu perspektif, sadece örgütün ideolojisini destekleyen teorik perspektifleri ve düşünceleri değil, çeşitli kaynak çalışmalarını ve okumaları gerektirir. Bilgi, sesler ve yazırlarla yüzleşme yoluyla ortaya çıkar. Kamp komutanı, PKK Okulu'nun liderleri ve Akademi'nin temsilcileri, PKK'nin eğitsel projesinin açık başarısının ve gücünün toplum içindeki değişimlere adapte olma kabiliyeti ve aktif biçimde değişim yaratma isteği olduğunu vurguluyorlar.

Kadroların birçoğunun öğretimden yoksun olmaları nedeniyle, PKK'nin bir amacı öncelikle kadroların politik ve sosyal gerçekliği keşfetme ve anlamayı gerektiren dünyayı okumalarına olanak sağlamak, daha sonra dünyayı belirli altyapı ile okumaya teşvik etmektir (bkz Freire 1972; Roberts 1996). Görüşmecilere göre bu süreç, sorgulanmadan kabul edilen bilginin

aktif biçimde eleştirel sorgulanması yoluyla geliyor.

Bunlar dışında, görüşmeciler PKK hareketi içindeki eğitimin bilginin öğretmenden öğrenciye transfer edilmesiyle ilgili olmadığını vurgulamaktadır. (Freire 1972). Melucci (1998) bilgi probleminin sosyal hareketler için, basit biçimde alınan bilginin benimsenmesi olmadığını, fakat özgülleştiren iradeyi oluşturan kimlik ve bilgilerin üretilmesi de olduğunu öne sürer (Conway 2006, p.23). Bu tarihdışı depolama pedagojisinin (banking pedagogy) karşıtıdır. Bu, tarih, toplumsal cinsiyet ilişkileri, iktidar ve politikalara karşı araştırmacı bir duruşu gerektirir, PKK tarafından eğitim programları yoluyla desteklenen bir süreci ifade eder. Görüşmeciler, PKK hareketine ve eğitim programına katıldıktan sonra tarihleri ve kimlikleri hakkındaki bilinçlerinin aşamalı olarak geliştiğini ileri sürüyorlar. Gelişen anlayış ve artan bilinç politik, sosyal ve kültürel çevreleri ile ilişkilendirme biçimlerini etkiliyor. Hepsisi, bu sürecin PKK hareketine katılmalarındaki motivasyonlar arasında ilk sırada gelen topluma yapıcı biçimde katkıda bulunmayı olanaklı kıldığı vurguluyor.

PKK'li görüşmecilerin eğitime yaklaşımının tipik bir özelliği bilginin paylaşılması gerektiğini düşünmeleridir. Bilgi kişinin kendisi için elde ettiği bir şey değil; kolektif gruba ait olan bir şeydir. Görüşmecilere PKK'de ne öğrendiği sorulduğunda içlerinden biri paylaşmayı öğrendiğini söyledi. Diğer arkadaşlık ve saygıyı dile getirdi. Görüşmeciler duyguların dönüştürücü eğitimin bütünlüycü bir parçası olması gerektiğini de vurguluyorlar. Freire'ye göre bilmek bir tarafsızlık eylemi değildir, duyguları da içerir (Roberts 1996).

Eğitim, bu anlamda, formel bilgiden çok daha fazlasıdır, kültürel ve ahlaki yaratım ve dönüşüm sürecini de ifade eder. Kadroların PKK'nin mücadelesini kendi kişisel isteklerinin ötesinde Kürt halkı için bir mücadele olarak algıladıklarını belirtmeye değer. “Mücadele onların (halkın) tarihini, dillerini ve kültürlerini kapsar” (McLaren & Giroux, 1997, s. 36). Mücadele kişinin kendisi ile mücadele etmesi anlamına da gelir.

PKK örgütünün kolektif etiği, bazı görüşmeciler tarafından yeniden doğuş olarak nitelendirilen, kişiliğin ve bilginin dönüşümü çağrısında bulunur. Kişilik dönüşümü, kolektifin ve bireyin birbiriyle ilişkili olduğu anlamına gelen, kolektif “biz” çerçevesi içinde gelişen kişisel bir süreç olarak kabul edilir (Melucci 1995). Bu sürecin, politik kimliğin yapılandırılmasına da sıkıca bağlı olduğu görülüyor. Kişilik çalışması zordur ve devam edebilmek için davaya inanılmalıdır. Görüşmecilere göre bu süreç başkaları tarafından yapılan düzenli değerlendirmeleri ve kendi kendini analiz etmeyi gerektirir, sosyal aktörlerin (kadrolar) kendileri tarafından kabul edilmeleri ve bu aktörlerin politik grubun bir parçası olarak diğerleri tarafından nasıl kabul edildikleri ile ilgilidir (Melucci 1995). Böylelikle kişiliğin dönüşümü ve politik kimliğin inşası kişinin sahip olduğu bir şey değil, politik süreçlere sürekli katılma yoluyla başarılması gereken bir şeydir (della Porta & Diani

2002).

Gördüğümüz üzere, görüşmeciler kolektif eylem ve davranış hakkındaki bilgileri, PKK gerillalarını ya da kadrolarını gözlemleyerek edindiklerini ileri sürüyorlar. Kendileri için davranış modelleri işlevi gören idealize edilmiş gerilla aktivite biçimlerini anlatıyorlar. Militanların yeni katılanlara karşı saygılı, arkadaşça davranışlarının görüşmecilerin PKK'ye katılma kararlarında çok önemli olduğu görülüyor. Deneyimli gerillaların yeni katılanları nasıl arkadaşça, sevgi ve saygıyla karşıladıklarını ve kadın gerillalarla beraber çalışmanın kadınları erkeklere bağlı ve erkeklerden aşağı olarak gören görüşlerini değiştirdiğini anlatıyorlar. Nazik, yardım sever ve saygılı kişiliğin PKK tarafından cesaretlendirildiği ve kadroya ilham verdiği görülüyor. PKK için kişiliğin dönüşümü merkezi bir meseledir. Kişiliğin feodal ve sömürgeci güçler tarafından biçimlendirilmiş olduğu, yalnızca kişisel ve kolektif mücadele yoluyla özgürleşebileceği ileri sürülür. Bu süreçte deneyimli kadrolar ve liderler takip edilecek örnekler olarak kabul edilir.

Tekil olarak gerillaların veya kadroların seslerinin sadece onlara değil, kolektif gruba ait olduğunu anlamak önemlidir. Casey (1996) kendiliğinden sosyal bir kurgu olduğunu ve aslında değiştirilebilir olduğunu öne sürer. Fakat dönüşüm de kolektif politik bir projedir (Casey 1996, s. 222). Mellucci'ye (1995) göre kolektif kimlik (PKK'de kimlik çoğunlukla kişilik olarak atfedilir) kolektif eylemdeki anlam üretiminden ayrılamaz (Conway 2006, s. 9). Birçok görüşmeci hareketin içinde olmadığını veya bir dönem onlarla kalmadığını sürece PKK'yi anlamının imkânsız olduğunu ileri sürmüştür. Görüşmeciler dönüşümü, bireyselden kolektif bir hayat tarzına dönüşüm olarak tanımlar ve kişiliğin bu süreçlere nasıl yakından bağlı olduğunu belirtirler.

Sonlandırıcı açıklamalar

Bu makale, PKK hareketinin beslediği öğretici elementleri eleştirel pedagoji perspektifinden tartışan derinlemesine bir analiz sundu. Bu makaleyi destekleyici veriler, kırsal Kürt bölgelerindeki PKK eğitim praksisinin, 1970'lerdeki başlangıcından bugüne kadar, katılanlar için merkezi bir motivasyon olduğunu açıkça göstermektedir. PKK'nin eğitim yerleşkeleri, ister dağ kamplarında ister Kürt topluluklarında örgütlenmiş olsun, resmi Kürt okullarının ve üniversitelerin yokluğu içinde, enformel ortamlarda üretilen bilginin güçlü sembolik abideleridir. Bu tarz bir bilgi; kişisel, sosyal ve politik değişimler için mücadelede büyük bir kudreti ifade eder. PKK'nin mücadelesi çok yönlüdür. Bilgi ve kişiliği ifade eden dönüştürücü mücadele, resmi olarak tanınma ve temel insan hakları için mücadeleden, askeri mücadeleden bahsederler. PKK'de eğitim çoğunlukla aşırı uç koşullar altında sürdürülür. McLaren ve Giroux (1997), Freiran pedagojiye göre, pedagojik yerleşkelerin; ister üniversite, ister devlet okulları, müzeler ya da fabrikalar (veya dağlar ve Kürdistan'ın sokakları) olsun, sömürü ve baskıyı

geliştiren koşulları dönüştürmeye adanan bir vizyona sahip olmak zorunda olduğunu ifade eder. Bu geniş eğitimsel görev basitçe Freiran değil, fakat fazlasıyla insanidir (1997, s. 69). PKK, Türk devlet gücüne karşıt olarak ortaya çıktı ve Giroux'un (1999, s. xi) ileri sürdüğü gibi, dağlarda ve sahip oldukları başka yerlerdeki eğitim yerleşkeleri yoluyla, direniş, mücadele, kadroların eğitimi, bilgi ve kişilik dönüşümü, sosyal ve politik değişim olanaklarını geliştirdi.

Şu veya bu şekilde bütün niteliksel araştırmalar politiktir (Carr 1995; Hatch 2002). Eleştirel pedagoji ve Freiran perspektiflerinin teorik çerçeveleri içinde yürütülen araştırma, araştırmacının politik gündemini veya politik pozisyonunu gizlemez. Kincheloe'ye göre (2005, s. 23), eleştirel araştırmacılar, dikkatleri toplumun sınırlarına, marjinalleştirme ve baskı ile karşı karşıya kalan bireyler ile grupların deneyimlerine ve ihtiyaçlarına çekerler.

Bu makale marjinalleştirilmiş bir bağlamda eğitimi inceledi ve analiz etti. Kimlik inşası ve bilginin dönüşümü süreçlerini marjinalleştirilmiş ve resmi eğitim bağlamları arasında karşılaştıran daha başka çalışmalar yürütmek ilgi çekici olacaktır.

Referanslar

Aronowitz, S. (2000) Paulo Freire's radical democratic humanism, pp. 8-24, in P. McLaren, & P. Leonard (Eds.) *Paulo Freire. A Critical Encounter*. London and New York: Routledge.

Allman, P. (1999). *Revolutionary Social Transformation. Democratic Hopes, Political Possibilities and Critical Education*. Westport, Connecticut and London: Bergin & Garvey.

Allman, P. (2001). *Critical Education. Karl Marx and Revolutionary Critical Education*. Critical Studies in Education and Culture Series. Henry A. Giroux (Ed.), Foreword by Peter McLaren. Westport, Connecticut, London.

Carr, W. (1995). *For Education: Towards Critical Educational Inquiry*. Buckingham, UK: Open University Press.

Casey, K. (1996). The New Narrative Research in Education. In *Review of Research in Education*, Vol. 21 (1995-1996); American Educational Research Association (AERA), s. 211-253.

Conway, J. M. (2004). *Identity, Place, Knowledge: Social Movements Contesting Globalisation*. Blackpoint, Nova Scotia: Fernwood Publishing.

Conway, J. M. (2006). *Praxis and Politics. Knowledge Production in Social Movements*. New York & London: Routledge.

Cornell, S. E. (2001). *The Land of Many Crossroads. The Kurdish Question in Turkish Politics*. Uppsala University: Foreign Policy Research Institute, pp. 31-46.

della Porta, D. & Diani, M. (2002). *Social Movements. An Introduction*. Malden: Blackwell Publishing.

Ergil, D. (2000). The Kurdish Question in Turkey. In *Journal of Democracy*, Volume 11, Number 3, July 2000, pp. 122-135.

Falla, R. (1994). *Massacres in the Jungle: Ixan, Guatemala, 1975-1982*. Boulder, Colorado: Westview Press.

Fangen, K. (2004) *Deltagende observasjon*. Bergen: Fagbokforlaget.

Flach, A. (2003). *Jiyanekeêdîn – ein anderes Leben. Zwei Jahre bei der kurdischen Frauenarmee*. Hamburg: Mezopotamien Verlag.

Freire, P. (1972). *Pedagogy of the Oppressed*. London: Penguin.

Giroux, H. A. (1999). Series Foreword. In P. Allman (1999). *Revolutionary Social Transformation. Democratic Hopes, Political Possibilities and Critical Education*. Westport, Connecticut and London: Bergin & Garvey.

Guevara, Ernesto "Che" (2006). *Che Guevara: Radical Writings on Guerrilla Warfare, Politics and Revolution*. Filiquarian Publishing, LLC

Gunter, M. (1997). *The Kurds and the Future of Turkey*. New York: St. Martin's Press.

Gunter, M. (2004). *Historical Dictionary of the Kurds*. Lanham, MD: Scarecrow Press.

Gürbey, G. (1996). The Development of the Kurdish Nationalism Movement in Turkey since 1980s. In R. Olson (Ed.) (1996): *The Kurdish Nationalist Movement in the 1990s. It's Impact on Turkey and the Middle East*. Lexington: The University Press of Kentucky.

Hammond, J. L. (1998): *Fighting to Learn: Popular Education and Guerrilla War in El Salvador*. Piscataway: Rutgers University Press.

Happel, K. (2007). Translator's Introduction. In Abdullah Öcalan, *Prison Writings: The Roots of Civilisation*. London: Pluto Press.

Haraway, Donna (1991). Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the privilege of Partial Perspective. In D. Haraway, Simians, *Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature*. London and New York: Routledge.

Harding, Sandra (1992). Subjectivity, Experience and Knowledge: An epistemology from/for rainbow Coalition politics. In J. Nederveen Pieterse (Ed.). *Emancipations, Modern and Postmodern*. London: SAGE.

Hassanpour, A. (1994). The Kurdish Experience. In *Middle East Report*, No. 189 (Jul.-Aug., 1994), pp. 2-7, 23.

Hatch, J. A. (2002). *Doing Qualitative Research in Education Settings*. New York: State University of New York Press.

Hylland- Eriksen, Thomas, Græger, Nina, Matlary, Janne H., Myhre, Tore (1994) (Eds.). *Kan EU være demokratiske?* Oslo: AdNotam Gyldendal (Chapter 1).

Kane, L. (1999). Learning from popular education in Latin America. In J. Crowther, I. Martin & M. Shaw (Eds.) (1999). *Popular Education and Social Movements in Scotland Today*. England and Wales: The National Institute of Adult Continuing Education (NIACE).

- Kincheloe, J. L. (2005). *Critical Pedagogy*. New York: Peter Lang Primer.
- Kocher, M. (2002). The Decline of the PKK and the Viability of a One-State Solution in Turkey. In *International Journal on Multicultural Societies (IJMS)*, Vol. 4, No. 1, 2002: pp. 128-147.
- Koivunen, K. (2002). *The Invisible War in North Kurdistan*. University of Helsinki:
ISBN: 952-10-0644-7 (Internet, PDF).
<http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/val/sospo/vk/koivunen/theinvis.pdf>
- Kutschera, C. (1994). Mad Dreams of Independence: The Kurds of Turkey and the PKK. In *Middle East Report*, No. 189. The Kurdish Experience (Jul-Aug, 1994), pp. 12-15.
- Kvale, S. (1997). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Mandela, N. (1994). *Long Walk to Freedom*. London: Abacus.
- Martin, I. (1999). Introductory Essay: Popular education in social movements in Scotland today. In J. Crowther, I. Martin & M. Shaw (Eds.) (1999). *Popular Education and Social Movements in Scotland Today*. England and Wales: The National Institute of Adult Continuing Education (NIACE).
- McDowell, D. (2000): *A Modern History of the Kurds*. New York, NY: Taurus & Co Ltd.
- McLaren, P. (2000): *Che Guevara, Paulo Freire and the Pedagogy of Revolution*. Lanham, Boulder, New York, Oxford: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- McLaren, P. & Giroux, H. A. (1997): Writings from the Margins: Geographies of Identity, Pedagogy, and Power. In P. McLaren (Ed.): *Revolutionary Multiculturalism. Pedagogies of Dissent for the New Millennium*. USA and UK: Westview Press. Member of Perseus Books Group.
- Melucci, A. (1995): "The Process of Collective Identity". In H. Johnston and B. Klandermans (Eds.) (1995): *Social Movements and Culture*. Minneapolis/London: University of Minnesota Press/UCL Press, pp. 41-63
- Melucci, A. (1998). Third World or Planetary Conflicts? In S. E. Alvarez, E. Dagnino & A. Escobar (Eds.). *Cultures of Politics, Politics of cultures: Re-Visioning Latin American Social Movements*. Boulder: Westview.
- Mezirow, J. (1999): "Transformation Theory – Postmodern Issues. Paper presented at The Adult Education Research Conference (AERC), 1999, p. 1

Olson, R. (ed.) (1996): *The Kurdish Nationalist Movement in the 1990s. It's Impact on Turkey and the Middle East*. Lexington: The University Press of Kentucky.

Öcalan, A. (2003). *Gilgamesch's Erben. Von Sumer zur demokratischen Zivilisation*. Band I & II. Bremen: Atlantik.

Öcalan, A. (2007). *Prison Writings: The Roots of Civilisation*. London: Pluto Press.

Özcan, A. K. (2006). *Turkey's Kurds. A theoretical analysis of the PKK and Abdullah Öcalan*. London and New York: Routledge.

Paterson, L. (1999). Social movements and the politics of educational change. In J. Crowther, I. Martin & M. Shaw (Eds.) (1999). *Popular Education and Social Movements in Scotland today. England and Wales*. The National Institute of Adult Continuing Education (NIACE).

Piven, F. & Cloward, R. (1992). Normalising collective protest. In A. Morris and C. McClurg Mueller (Eds.), *Frontiers in Social Movement Theory*. New Haven: Yale University Press, pp. 310-25.

Roberts, P. (1996). Critical literacy, Breath of perspective and Universities: applying insights from Freire. In: *Studies in Higher Education*, Volume 21, No. 2, 1996, pp. 149-163.

Share, J. (2003): Transformative media education. In *Freire Online*. A Journal of the Paulo Freire Institute/UCLA. Volume 1, Issue 2, July 2003.
<http://www.paulofreireinstitute.org/freireonline/volume1/1share2.html>

Shor, I. (2000). Education is Politics: Paulo Freire's Critical Pedagogy. In P. McLaren, & P. Leonard (eds.) *Paulo Freire. A Critical Encounter*. London, New York: Routledge.

Silverman, D. (2001). *Interpreting Qualitative Data. Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications (2nd edition).

Torres, C. A. (1990). Adult education and popular education in Latin America: implications for a radical approach to comparative education. In *International Journal of Lifelong Education*, 9 (4), pp. 271-288.

van Bruinessen, M. (1988). Between Guerrilla War and Political Murder: The Worker's Party of Kurdistan. In *Middle East Report*, no 153, July-August: pp. 40-42+44-46+f50.

van Bruinessen, M. (1998). Shifting national and ethnic identities: the Kurds in Turkey and the European Diaspora. In *Journal of Muslim Minority Affairs* 18, no 1 (1988), pp. 39-52.

van Bruinessen, M. (2000). Turkey, Europe and the Kurds after the capture of Abdullah Öcalan. In M. van Bruinessen (2000). *Kurdish Ethnonationalism versus Nation-building States*. Istanbul: The ISIS Press.

Walsh, E. & Warland, R. (1983). Social Movement Involvement in the Wake of a Nuclear Accident: Activists and Free Riders in the TMI Area. In *American Sociological Review*, 48, 764-80.

Westrheim, K. (2001). “De fattiges ikon” [The Icon of the Poor]. Newspaper article. *Bergens Tidende*, May 4th, 2001.

Westrheim, K. (2005). Cultural Identity and Oppression Experienced through the Kurdish Liberation Struggle. In H. Akman & O. Stoknes (Eds.) (2005): *The Cultural Heritage of the Kurds*. University of Bergen: BRIC. Center for Development Studies, pp. 105-128.

Westrheim, K. & Lillejord, S. (2007). A Zone for Deliberation? Methodological challenges in fields of political unrest. In *Policy Futures in Education*, Volume 5, Number 3 (2007) (in press).

White, P. (2000). *Primitive Rebels or Revolutionary Modernizers? The Kurdish National Movement in Turkey*. London, New York: Zed Books.